

Het kasteel van Bourgondië in Oudenaarde (O.-VI.)

WOUTER DE MAEYER & ARNE DE GRAEVE

In 2018 gingen de archeologen van SOLVA in opdracht van Stad Oudenaarde onder het Bergen-op-Zoomplein op zoek naar de restanten van het Bourgondisch kasteel. Dit kasteel werd afgebroken in 1967 bij kanalisatiewerken aan de Schelde. Het onderzoek bracht talrijke muur- en vloerresten aan het licht en gaf een inkijk in de oudste fase van het kasteel (DE GRAEVE, DE MAEYER, DESCHEPPER & CHERRETTÉ 2018).

Het terreinonderzoek bestond uit een werfbegeleiding van de heraanleg van de parking, waarbij het archeologische onderzoek zich beperkte tot een vlakregistratie van het kasteel (fig. 1). Dit impliceerde dat er geen coupes of dwarsdoorsnedes konden gemaakt worden, wat een impact had op de mogelijkheid om de verschillende bouwfases te dateren. Het kasteel is immers een palimpsest met een gebruiksgeschiedenis van meer dan 500 jaar (fig. 2).

Fig. 1. Luchtfoto van de opgraving (© Dirk Wollaert).

Historische bronnen leren dat het kasteel in verschillende fases is opgericht tussen 1384-1426 op bevel van de Bourgondische hertog Filips de Stoute (POSCHET 2007). Oorspronkelijk opgericht als militair bolwerk, verliest het kasteel zijn militaire functie in de periode 1580-1590 en wordt het nadien voor tal van andere zaken gebruikt. In 1617 werd het kasteel quasi volledig heropgebouwd en omgevormd tot

ambtswoning van de stadsgouverneur. Nadat het daarna nog voor een hele reeks andere activiteiten gebruikt is geweest, werd het in 1967 afgebroken.

De opgegraven kasteelresten zijn een accumulatie van verschillende verbouw- en herbouwwerken. De oudste fase van het kasteel bestaat uit een buitenmuur met een

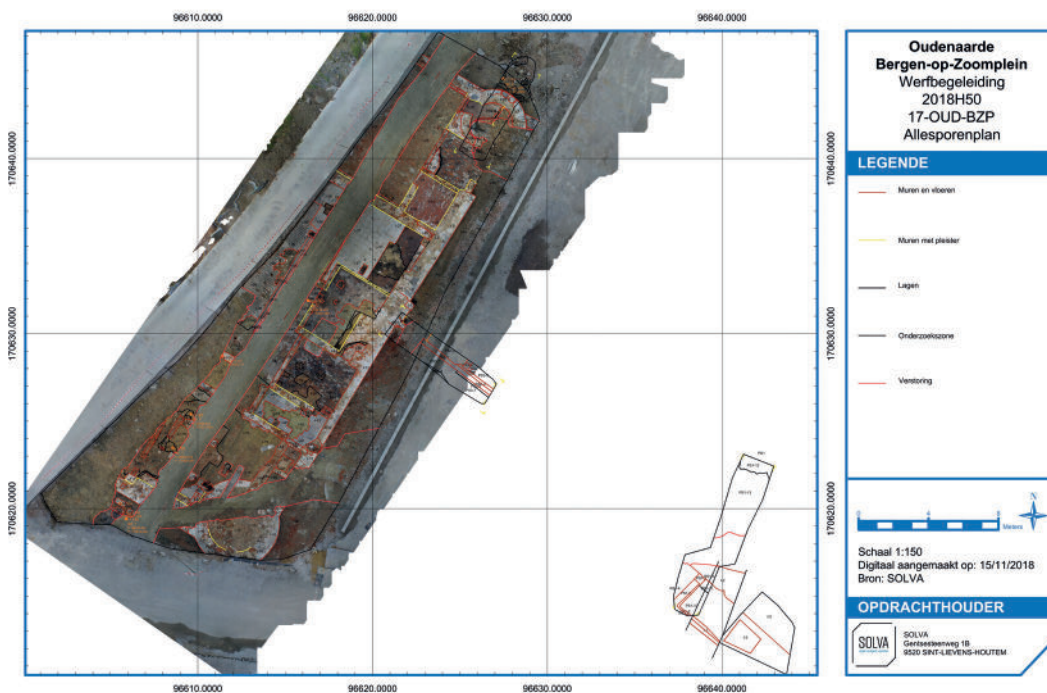

Fig. 2: Allesporenplan van de opgraving met orthofoto die gemaakt is op basis van de 3D-registratie.

bakstenen kern en een parement in Doornikse kalksteen of kalkzandsteen. Voor de opbouw van de bakstenen kernen van de muren maakte men gebruik van herbruikte brokken baksteen, wat ook bleek uit de historische bronnen.

Het oorspronkelijke kasteel had een diameter van ongeveer 30 m, gemeten van de buitenkanten van de noordelijke en zuidelijke muren, en had muren van ongeveer 2 m dik. Het was op de hoeken voorzien van ronde torens. De binnenruimtes waren ongeveer 8 m breed en lagen rond een binnenkoer van 11,5 m breed (fig. 3).

Op verschillende plaatsen waren de buitenmuren van binnenuit ongeveer 1,2 m ingekapt, waar vervolgens een vloer boven werd gelegd. Deze inkapping had duidelijk de bedoeling om de binnenruimtes te vergroten. Deze aanpassing zal waarschijnlijk rond 1600 gemaakt zijn wanneer van het militaire bolwerk werd aangepast tot een gebouw met een meer residentiële functie.

Aan de binnenzijde van het kasteel zijn tal van vloeren en opmaaklagen teruggevonden. Doordat er enkel een vlakregistratie kon gebeuren, was het niet mogelijk deze chronologisch te plaatsen. Het merendeel van de zichtbare vloeren behoort waarschijnlijk tot de laatste, 20ste-eeuwse, gebruiksfase van het kasteel.

De bouwwijze en de gebruikte materialen van de oudste fase komen precies overeen met de materialen en gebruikte bouwmethodes die zijn toegepast bij de bouw van de

Baarpoort in Oudenaarde. Opgravingen wezen uit dat deze poort met zekerheid tussen 1360 en 1390 gebouwd is (DE MAEYER, VAN CAUWENBERGH, TAELEMAN & CHERRETTÉ 2015, 74-75). Dit moment valt samen met de eerste bouwphase van het Bourgondisch kasteel, die start in 1384 en duurt tot 1426. De Baarpoort en het Bourgondisch kasteel maakten deel uit van hetzelfde bouwprogramma van Filips de Stoute.

Na de opgraving werden de funderingen van het kasteel opnieuw afgedekt en in situ bewaard voor toekomstige generaties. Het kasteel is dan misschien wel afgebroken, in het bodemarchief zal het nog lange tijd bewaard blijven.

Bibliografie

- DE GRAEVE A., DE MAEYER W., DESCHEPPER E. & CHERRETTÉ B., 2018, *Oudenaarde Bergen-op-Zoomplein – Werfbegeleiding – Eindverslag – 2018H50*, SOLVA Archeologie rapport 165 (onuitgegeven rapport), Vlierzele.
- DE MAEYER W., VAN CAUWENBERGH S., TAELEMAN E. & CHERRETTÉ B., 2015, *Oudenaarde Louise Mariekaai en J. J. Raepsaetplein. Archeologisch onderzoek*, SOLVA Archeologie rapport 31 (onuitgegeven rapport), Erembodegem.
- POSCHET K., 2007, Het Bourgondische kasteel te Oudenaarde als onderdeel van een laatmiddeleeuwse defensiestrategie, in: *Handelingen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Oudenaarde, van zijn Kastelnij en van den Lande tusschen Maercke en Ronne*, jg. 44, Oudenaarde, p. 371-432.

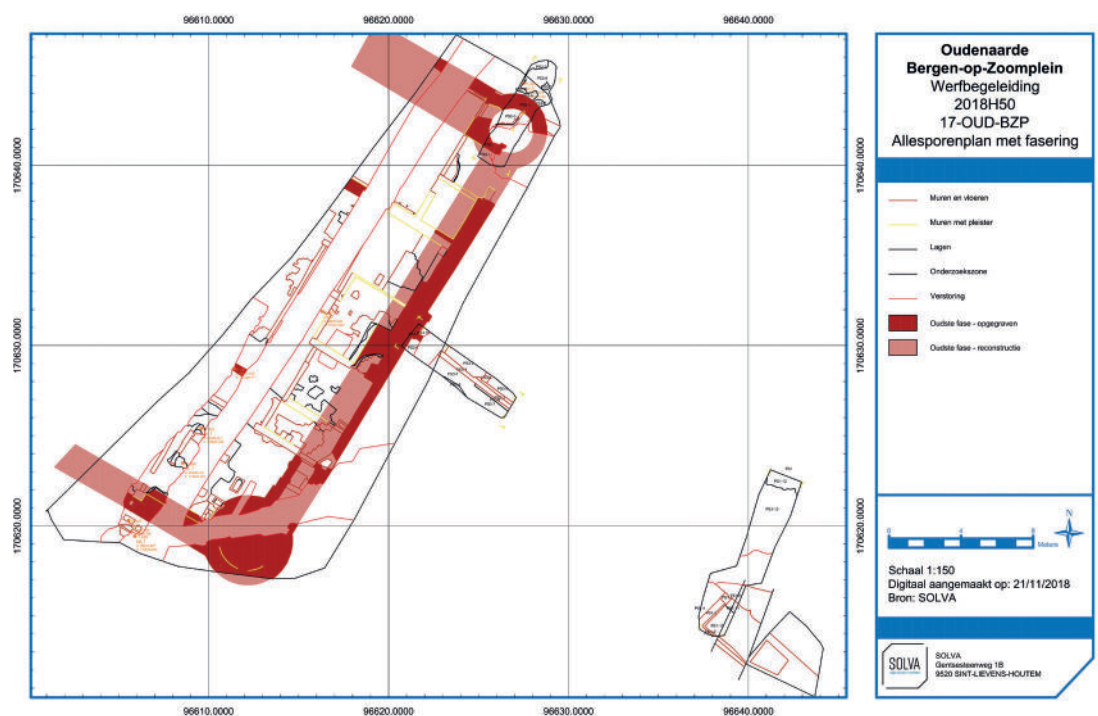

Fig. 3: Weergave van de oudste fase van het kasteel.